

University of Padova 19-21 September 2007

BERLIN 5
OPEN ACCESS
From Practice to Impact
Consequences of Knowledge Dissemination

© photo by Marily Silverstone Magnum Photos

OPEN ACCESS – en internationell rörelse i tiden

- ger fler tillgång till ny kunskap och utveckling
- ökar forskares synlighet för varandra
- ökar synligheten för svensk forskning internationellt

VÄGAR TILL OPEN ACCESS

- Det som forskarna skriver läggs i högskolans elektroniska arkiv och kan där sökas fritt.
- Arbeten publiceras även i öppna OA-tidskrifter.
- De båda vägarna kompletterar varandra.

OA ÄR I LINJE MED AKTUELL SVENSK FÖRVALTNINGSUTVECKLING...

.

1.1.2 Gör verksamheten transparent

Webben blir ett allt viktigare verktyg i kontakter med myndigheter, kommuner och landsting.

Informationstekniken kan användas för att öka allmänhetens insyn och inflytande i myndigheternas verksamhet. Se webben som ett verktyg för att göra verksamheten mer transparent...

1.1.2 Gör verksamheten transparent

Webben blir ett allt viktigare verktyg i kontakter med myndigheter, kommuner och landsting.

Informationstekniken kan användas för att öka allmänhetens insyn och inflytande i myndigheternas verksamhet. Se webben som ett verktyg för att göra verksamheten mer transparent...

4.6.4 Möjliggör sökning i register och databaser med publik information

OA ÄR I LINJE MED AKTUELL SVENSK
MYNDIGHETSUTVECKLING...

...OCH OFFENTLIGHETSPRINCIPENS ANDA

...MEN BROMSAS F.N. AV OSÄKERHETER KRING
UPPHOVSRÄTTEN

.

BEHÖVS ALLTSÅ KLARARE
LAGREGLER FÖR UPPHOVSRÄTT OCH
OFFENTLIGHET I
FORSKNINGSPUBLICERING?

??? FRÅGAN ???

Kan en statlig högskola bestämma att de vetenskapliga skrifter som framställs av högskolans lärare ska arkiveras i ett öppet elektroniskt arkiv? (Utöver författarens självvalda publicering i annan form.)

Kan Vetenskapsrådet kräva OA som villkor för anslag? (Jmfr. Wellcome Foundation!)

RELEVANTA LAGAR FÖR FÖRFATTARE I HÖGSKOLAN

I både statliga och enskilda högskolor:

- Upphovsrättslagen (Lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, SFS 1960:729)
-

I statliga högskolor dessutom:

- Högskolelagen (författaruppdraget och -friheten)
- Tryckfrihetsförordningen (offentlighetsprincipen)
- Förvaltningslagen (skyldighet bistå allmänheten)

HÖGSKOLELAGEN (1 kap 6 §)

”För forskningen skall som allmänna principer gälla att forskningsproblem får fritt väljas, forskningsmetoder får fritt utvecklas och forskningsresultat får fritt publiceras.”

Läraren bestämmer själv *vad* han/hon ska publicera.

Läraren kan inte hindras att publicera *där* han/hon själv vill.

UPPHOVSRÄTTSLAGEN, 1 kap. 1 §

”Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket oavsett om det är

1. skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal,

...

... eller

7. verk som har kommit till uttryck på något annat sätt.”

UPPHOVSRÄTTSLAGEN, 1 kap. 2 §

”Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som föreskrivs i det följande, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konststart eller i annan teknik.

---”

MEN! UPPHOVSRÄTTSLAGEN, 2 kap. 26b §

”Allmänna handlingar skall oavsett upphovsrätten tillhandahållas enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen.
---”

[understrykningar av IBT]

Tydliggjort av Regeringsrätten i domen om den s.k.
Scientologibibelns offentlighet.

*KAN EN VETENSKAPLIG SKRIFT VARA
ALLMÄN HANDLING?*

HÖGSKOLORS OFFICIELLA UPPDRAG

”Staten skall som huvudman anordna högskolor för utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, och forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete.

Högskolorna skall också samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet.”

(Högskolelagen 1 kap 2 §)

- Publicering är en ofrånkomlig och integrerad del av forskning och av information om forskning.
- Publiceringsverksamhet är därför en viktig del av högskolans officiella uppdrag och syfte.
- Färdigställda forskningsrapporter torde därför ha status av upprättade handlingar inom de myndigheter som de statliga högskolorna utgör.
- Lärares skrifter i anställningen är därför sannolikt allmänna handlingar som högskolan har skyldighet att tillhandahålla enligt Tryckfrihetsförordningen.

KONFLIKT MELLAN UPPHOVSRÄTTEN OCH OFFENTLIGHETSPRINCIPEN?

- Å ena sidan innebär inte anställningen som lärare i en statlig högskola att man förlorar upphovsrätten till de skrifter man författar.
- Å andra sidan står upphovsrätten tillbaka för den grundlagsskyddade offentlighetsprincipen, när någon vill ta del av skriften.
- Elektroniska arkiv gör det lättare än förr att tillämpa offentlighetsprincipens anda. Det kan ev. minska värdet av lärarens i övrigt ograverade upphovsrätt.

"TILLKORTAKOMMANDEN" I NUVARANDE LAG:

- Vetenskapliga allmänna handlingar får läsas och kopieras men inte "återges".
- Rätten att ta del gäller svenska medborgare.
- Allmänna handlingar är offentliga i begränsad mening, tillgängliga på "platsen".
- Elektronisk överföring till allmänheten utgör ett vidare offentliggörande som sannolikt författaren har rätt att besluta om, inte högskolan.

VILKET ÄR VIKTIGAST?

- Den enskilda forskarens rätt att förhindra öppen elektronisk arkivering av sådant som han/hon skriver i sin offentligt finansierade anställning?
- Att effektivisera och synliggöra svensk offentligt finansierad forskning genom att tillvarata möjligheterna till modern arkivering och sökning?
- Att skydda offentlighetsprincipens anda genom att arkivera allmänna handlingar i öppna elektroniska arkiv?

SLUTSATS

- Det behövs en ny bestämmelse (i Upphovsrättslagen eller Högskolelagen eller båda) av innebörd att
- underlaget (manuskriptet) till en skrift som publiceras från en statlig högskola ska deponeras i ett elektroniskt arkiv samtidigt som manuskriptet accepterats för publicering,
- det sålunda elektroniskt arkiverade manuskriptet ska göras läsbart av envar via nätet, så snart det ej hindras av avtal med förlag eller tidskrift, [dock senast 6 månader efter deponeringen].

MAX-PLANCK-GESELLSCHAFT

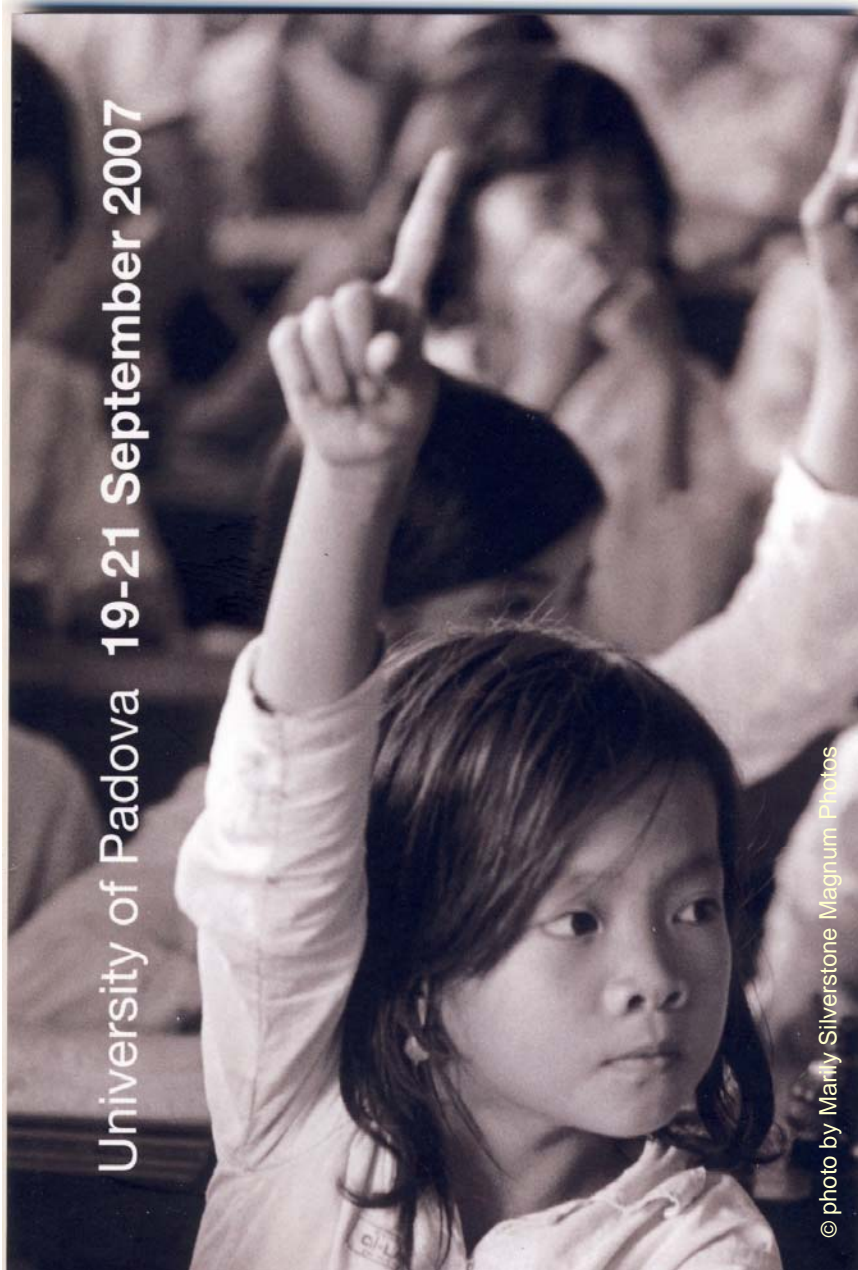

wellcome trust

Deutsche
Forschungsgemeinschaft

DFG

University of Padova 19-21 September 2007

© photo by Mami Silverstone Magnum Photos

KUNGL.
VETENSKAPSAKADEMIEN
THE ROYAL SWEDISH ACADEMY OF SCIENCES

SUHF

Vetenskapsrådet

National Library
of Sweden

Inge-Bert Täljedal taljedal.se